

WAARDZEGGER

HERFST 2023

met o.a. in dit nummer:

- NPLG, ZHPLG stikstofdossier
- Interview: met **Els van Gemeren**
- Jubileum vlinderstichting/-werkgroep
- Verslag 32ste Oeverloop
- Strijd tegen oeverafslag...(1)
- HWL-introductie terug van weggeweest
- en nog heel veel meer...

HWL

Hoekschevaards Landschap

Colofon

Waardzegger is een uitgave van Hoeksche Waards Landschap (HWL), vereniging voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in de Hoeksche Waard, opgericht in 1973.

Versijnt ieder kwartaal
 ISSN 1389-7454
 Jaargang 16 nr. 3, oplage: 1800
 HWL-lidmaatschap € 30,00 per jaar
 IBAN-nr. NL48 INGB 0002 9980 08

Materiaal uit deze uitgave mag alleen voor niet-commercieel gebruik aangewend worden, met bronvermelding.

Ledenadministratie HWL

Postbus 1080
 3260 AB Oud-Beijerland
ledenadministratie@hwl.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland
 Telefoon: 0186 621 888
 Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff
kantoor@hwl.nl
 Openingstijden:
 Dinsdag t/m vrijdag 10.00 – 17.00 uur
 Zaterdag en zondag 12.00 – 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp
 Vanaf 1 maart 2020 is het NLC tot nader order niet meer geopend voor publiek, behoudens aangekondigde evenementen, lezingen, etc.

Dagelijks bestuur

Theo Schuurmans (voorzitter@hwl.nl)
 Aad Bruijnzeel (secretariaat@hwl.nl)
 Peter Vos (penningmeester@hwl.nl)
www.hwl.nl

Redactie

Piet Schram (opmaak/vormgeving/eindredactie)
 Marcus Dekker (tekstcorrectie)
 Ruud Horijon (verzending/verspreiding)
waardzegger@hwl.nl

Aanleveren kopij: per email, uitsluitend in MS-Word, met zowel tekst als foto's in aparte bijlage, max. 600 woorden en max. 2 foto's per artikel.
De auteur blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de inhoud!

Druk

Quadraat Grafimedia B.V.
Vorbereiding verzending
 HWWerkt!

 <https://www.facebook.com/hwlandschap>

 <https://www.instagram.com/hoekschewaardslandschap/>

FSC logo

Redactioneel

Ergernis. Wat zou het leven toch mooier zijn als dat niet bestond. Ik weet het, het zegt iets van 'de aard van het beestje', maar veel ergernis is m.i. te voorkomen.

Bij aanvang van de terugweg vanaf het NLC, na een leuke en interessante avond in het kader van de jubileumactiviteiten, gaf het Google Map schermje in mijn auto aan dat de snelste route naar huis via A29 was. Bij de afslag naar de N217 gaf het navigatiesysteem nog 15 minuten te gaan naar 's-Gravendeel. Voorbij de eerste rotonde nabij Maasdam veranderde mijn tot nu toe opperbste stemming: de nog 'groene' 7 minuten veranderde ineens in 'rode' 20 minuten! Ik zag aan het symbooltje van de navigatie dat ter hoogte van de kruising met de Tweede Kruisweg een ongeval had plaatsgevonden; een file. We stonden geruime tijd stil. Raar, dacht ik, dat kruispunt is afgezet en dan toch een aanrijding. Het duurde en duurde, af en toe wat meters en dan weer stilstaan. Van de prachtige strook zonnebloemen, die mij overdag altijd opvrolijken, was in donker nauwelijks iets te zien. Gelukkig lachte wel de bijna volle maan mij tegemoet. Tot m'n verbazing zag ik het symbooltje van 'het ongeval' zich langzaam verplaatsen langs de kruising met de Eerste Kruisweg en vervolgens naar de rotonde van mijn dorp. Raar, zeker e.e.a. aan het wegslepen... Na uiteindelijk *40 minuten(!)* te hebben gedaan over het stuk N217 waar je normaal nog geen 5 minuten over doet, zag ik de echte oorzaak: *bermmaaiers* hadden de rotonde bereikt en maakten zich nu op om de tegengestelde richting te gaan maaien... En dan denk je: hoe kun je als planner bij de provincie het in je hoofd halen om uitgerekend *nu* te laten maaien. De N217, al genoeg over geschreven de afgelopen weken, de aorta(!) van de Hoeksche Waard, had dat nu nog niet even kunnen wachten tot de Heinenoordtunnel weer open ging?

De volgende dag, toen ik het stuk met de fiets aflegde, zag ik dat zelfs de zonnebloemen de moed hadden opgegeven; hun 'koppies' hingen triest naar beneden om zich niet meer op te richten.

Misschien dat bovenstaande nog maar weer eens aangeeft hoe belangrijk er met de kwetsbare infrastructuur van onze Hoeksche Waard dient te worden omgegaan. Dat brengt mij op het belang van onze werkgroep Planologie & milieu, die dringend om nieuwe verleggen zit, om mensen met een duurzame toekomstvisie, een brede algemene kennis, veel contacten, die het belang van het behoud van het Hoeksche Waards landschap hoog in het vaandel hebben.

In deze extra dikke herfstuitgave ontbreekt deze keer de ruimte om de inhoud toe te lichten, maar zeker is dat geprobeerd is er een interessante en zeer gevarieerde uitgave van te maken. Tegelijkertijd met deze Waardzegger wordt de 2de jubileumspecial verstrekt, weer als bewaarstuk!

Veel leesplezier.

Piet

Foto voorpagina:
 Oudeland van Strijen
 Peter van Loon

Van de voorzitter...

Als ik zo op mijn gemak de concept Waardzegger doorblader om inspiratie voor mijn voorwoord op te doen, concludeer ik dat het blad een mooie vertaling is van al datgeen waar onze vereniging voor staat. Renovatie van molen Windlust, de blikvanger van Westmaas. Helemaal goed, want in ons 'mission statement' is opgenomen dat onze vereniging opkomt voor het behoud van natuur inclusief open agrarisch landschap en het dorpszicht. En daar hoort zo'n mooie oude molen zeker bij. Diverse natuurrapportages, verenigingsactiviteiten en bestuurlijke handelingen vormen zeker tijdens zo'n 50^e jubileumjaar de hoofdmoot van de inhoud. Maar juist ook rapportages uit de nog altijd actieve hoek van milieu en planologie springen in het oog. Zorg voor onze leefomgeving is misschien wel de voorname reden voor het ontstaan van onze vereniging. Soms is dit ietwat droge en ogenschijnlijk intellectuele materie, maar het gaat ons allen aan. Het is van groot belang voor ons, de leden van Hoekschewaards Landschap, op de hoogte te blijven van actualiteiten, wet- en regelgeving, planologie, ingrepen in natuur & milieu. Mede door het uitgeven van onze Waardzegger bereiken we niet alleen onze vaste lezers, maar hopen we natuurlijk ook om de jongeren de kennis van de oude garde mee te geven. De toekomst is de wereld van de jongeren en u bent allen verantwoordelijk voor het doorgeven van bewustwording en begrip aan de nieuwe generaties. Moge zij beslagen op het ijs komen in deze snel veranderende wereld. Hun wereld.

Het is u wellicht opgevallen dat wij steeds vaker ook de sociale media en email aangrijpen als communicatiemiddel. Vreest u niet dat daarmee een direct einde is gekomen

aan het bestaan van gedrukte media. Maar we vinden het erg belangrijk u goed te informeren over lezingen, acties en wat al niet meer waarin een Waardzegger als kwartaalblad moeilijk kan voorzien. Daarom nogmaals de oproep uw actueel email adres door te geven aan secretariaat@hwl.nl.

Het jubileumjaar is de halverwegsgrens gepasseerd. Maar het jaar is nog niet voorbij. We zullen allen van nog meer uitingen van het 50-jarig jubileumfeest van Hoekschewaards Landschap gaan genieten. Een aantal in 2022 opgestarte activiteiten moeten nog worden afgerond. Ik denk daarbij aan het Lonkend Perspectief. Deze activiteit is fors gesponsord door de gemeente Hoeksche Waard. Een denktank van vrijwilligers van binnen en buiten de vereniging hebben een start gemaakt voor mogelijke toekomstvisies. Gestart is met een symposium rond de denkbeelden van Prof. Adriaan Geuze tijdens de openingsavond voor genodigden op 1 februari. Op 24 november volgt een tweede symposium met geleerden van diverse universiteiten en hun visie op de toekomst. De films van Hoeksche Waarde worden tot het eind van het jaar doorgezet. Het Takkenfeest wordt ook dit knotseizoen voortgezet. De speciale fietsroutes worden bezocht, het paaltjesproject is nog in volle gang en de fotowedstrijd nadert zijn conclusie, de 3de special van de Waardzegger is in voorbereiding. En er komt nog meer aan.

Voor het Iconische soorten project is wat extra hulp gewenst. Bij deze een oproep aan de biologische werkgroep leden of zij een soort uit de lijsten willen adopteren en dit met mij willen kortsluiten.

Theo(dorus) Schuurmans
theo.schuurmans@hwl.nl

inhoudsopgave

• Redactioneel	2
• Van de voorzitter	3
• Korenmolen Windlust	4
• Jubileum activiteiten	5
• NPLG, ZHPLG-gebiedsagenda 0.5	6-7
• Interview: <i>Els van Gemeren</i>	8-9
• Parasitaire planten...	10
• Gewoon bijzonder...	11
• Jubileum vlinderstichting/werkgroep	12-13
• 32ste Oeverloop	14-15
• Natuur centraal	16-17
• Fruitsapdag 2023	18
• Wordt het record gebroken?	19
• Uitnodiging ALV 26 oktober	20
• De Griendjes deel 3	21
• Strijd tegen oeverafslag (1)	22-23
• Platanenpaniek onnodig	24
• De wandeling...	25
• IVN Ontmoetingsdag	26
• Excursie Zwammen zoeken	27
• HWL-introductie terug!	28
• HW zoemt start werkgroep	29
• Prikbord / Adverteerders	30-32

Rectificatie

Terecht is de redactie geweest op een onjuistheid in het verslag van de vogelexcursie in de vorige Waardzegger. Abusievelijk werd de Standvlinder 'strandvlinder' genoemd, een foutje gemaakt bij de opmaak van het artikel, niet door de schrijver ervan. Onze excuses daarvoor.

Korenmolen Windlust in gebruik genomen

Foto: Kaisa Stromberg

PERSBERICHT (www.hetkompasonline.nl)

De korenmolen Windlust in Westmaas is na de recente renovatie weer in gebruik genomen. Tijdens een feestelijke bijeenkomst stelde wethouder Harry van Waveren (o.a. van Erfgoed en Cultuur) op zaterdag 24 juni de historische korenmolen (AD 1853) officieel opnieuw in gebruik.

De vervanging van de roeden (molentaal voor wieken) was nodig nadat in maart 2022 na een inspectie de molen was stil gezet. Bij dat onderzoek was gebleken dat de kwaliteit van de constructie en het laswerk van de roeden te wensen overliet. Het bestuur van de Stichting Molens Hoeksche Waard (SMHW), eigenaar van alle tien gemeentelijke molens, besloot daarop de molen stil te zetten en voorbereidingen te treffen voor vervanging van de wieken en voor acties om dat te financieren.

De constructie van de nieuwe wieken en de financiële acties verliepen zo voorspoedig dat de vervangende wieken eind april al konden worden aangebracht. Aansluitend werd in enkele dagen het hekwerk opnieuw gemonteerd. Zo kon op Koningsdag de molen alweer volop draaien.

Op zaterdag 24 juni was de officiële ingebruikneming. Door wethouder Van Waveren werd, samen met de molenaar Bob van der Hee, op de omloop van de molen de vang(rem) gelicht en daarmee de molen opnieuw in bedrijf gesteld. Daarna was er gelegenheid de molen te bezichtigen en werd door de wethouder voor de gasten pannenkoeken gebakken van meel dat in de afgelopen weken op de gerestaureerde molen is gemalen.

Met het vervangen van de wieken was een groot bedrag gemoeid. Dit karwei is financieel mogelijk gemaakt door giften van een groot aantal fondsen: de J.E. Jurriaanse Stichting, Prins Bernhard Cultuur Fonds, dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds, Stichting Dynamo Fonds, Van der Mandele Stichting, het Molenfonds van de Vereniging de Hollandsche Molen en de gemeente Hoeksche Waard.

Ongeveer de helft van de kosten is opgebracht door de Vrienden van de Windlust (400 leden) en met andere acties onder de inwoners van Westmaas, waaronder een sponsorloop door basisschool leerlingen.

Historische windmolens maken een zeer waardeerde deel uit van het Hoeksche Waardse landschap. HWL is dan ook blij dat de molen in oude glorie is hersteld en weer lange tijd vooruit kan.

MEER INFORMATIE:

Jan Booden, voorzitter Stichting Molens Hoeksche Waard
T: 0186-605070 / 06-1046 6490; E: jan@booden.nl
Bob van der Hee, molenaar Windlust Westmaas
T: 06-4022 0215; E: Bob4043@gmail.com

- Jubileum activiteiten - 4de kwartaal

27 september - Herfstlezing: uilen van de Hoeksche Waard.

Door: Ruud Polderman, Uilenwerkgroep

Ook dit jaar zijn er weer veel uilen geringd en uitgevloegen. Hoor het verhaal van onze uilenkenners van de Uilenwerkgroep van HWL. Aanvang 19:30 uur, NLC Numansdorp.

11 oktober- Herfstlezing: iconische soorten onder water

Door: aquatische werkgroep

Libellen zijn vraatzuchtige dieren. Zij leven een deel van hun leven onder water waar zij zich gedragen als geduchte rovers. Alleen de schelpdieren zijn vanwege hun hardedelen veilig voor de krachtige kaken van de libelle. Beide soortgroepen worden behandeld tijdens deze avond.

Aanvang 19:30 uur, NLC Numansdorp.

15 oktober - Paddenstoelenexcursie

Moricaanse bos, aan de zuidoost rand van Strijen. Belangstellenden kunnen zich om 14.00 uur melden op de parkeerplaats aan de Moricaanseweg. Deze ligt bij de rotonde met de Schelpweg. Deelname is gratis, maar een kleine bijdrage voor de vereniging wordt op prijs gesteld. Draag geschikte buitenkleding en stevig schoeisel. Met een spiegeltje kun je onder de paddenstoel kijken. Altijd een verrassing.

21 oktober - Fruitsapdag 2023. HWL perst sap van eigen fruitoogst

Locatie: Ritselaarsdijk 8 te Strijen. Er is volop bedrijvigheid op het erf voor jong en oud!

28 en 29 oktober - Muizeninventarisatie

Doe mee aan de jaarlijkse muizeninventarisatie op NBC Klein Profijt onder begeleiding van Merijn van den Hoogenhoff. Huisspitsmuis, dwergmuis, veldmuis, woelmuis, bosmuis... Dé kans om ze van dichtbij te zien en over de soorten te leren.

4 en 5 november - Nationale natuurwerkdag

De Nationale natuurwerkdag staat in het teken van natuurklussen die bijdragen aan natuurbehoud en -herstel, zoals bollen en bomen planten, insectenhôtels bouwen, snoeiwerkzaamheden, wilgen knotten en andere natuuractiviteiten. Maak kennis met groen vrijwilligerswerk op de Natuurwerkdag!

11 november - Recordpoging braakballen pluizen!

Tijd: 10:00 uur tot (in ieder geval) 14:00 uur. In oktober 2016 deden we onze eerste recordpoging braakbalpluizen. En wat een succes was dat! In vier uur tijd hadden we 1.000 prooidieren gepluizen. Daarbij werden we geholpen door 15 volwassen pluizers en wel 80 enthousiaste kinderen!

16 november - Winterlezing: onze iconische zoogdieren

Door: Merijn van de Hoogenwerff

Sst, onze zoogdieren gaan in winterslaap. Maar woelmuis en bever doen dit niet. Zij zijn erg druk geweest in de herfst om een wintervoorraad op te bouwen, want niet slapen betekent, wel eten. Merijn vertelt je de wondere verhalen van deze dieren.

Aanvang 19:30 uur, NLC Numansdorp.

13 december - Winterlezing: iconische kale kruin, de knotwilg

Door: Cees Mesker & Cobi Smit

Tijdens dit avondvullend programma staat de knotwilg centraal. Aan de hand van een PowerPoint worden het nut van de knotwilg en de kunst van het knotten uitgelegd. Over kunst gesproken. Er is gelegenheid voor het vlechten met wilgentenen onder bezielende leiding van de HWL knotters.

Aanvang 19:30 uur, NLC Numansdorp

Voor achtergrondinformatie van bovengenoemde activiteiten en aanmelden, zie hwl.nl/agenda

NPLG, ZHPLG - Gebiedsagenda 0.5

stikstofdossier

Door: Martijn Verweijen (wg Planologie & milieu)

Tja, niet bepaald een wervende titel. Een saai stukje. Het onderwerp is echter wel een realiteit in deze tijdsspanne. Een echte HWL-er leest natuurlijk toch door.

Het NPLG, Nationaal Plan Landelijk Gebied, werd door het Rijk gepresenteerd in 2022. Doel: aanzienlijke verbetering van natuur, biodiversiteit, waterkwaliteit, waterkwantiteit, sterke vermindering van de uitstoot van vooral stikstof alsmede (kunst-)mest en bestrijdingsmiddelen en met hulp aan de landbouw om van werkwijze te kunnen veranderen.

GBDA wil zeggen groenblauwe dooradering van het landelijk gebied. Anders gezegd: verbindingen bestaande uit landschapselementen en robuuste waterlopen. Hieronder meer daarover.

Voor het hele plan is in principe landelijk € 24,3 miljard beschikbaar. Daar zitten (nog) geen beheerskosten in. Dit geld is deels nieuw geld en deels een optelsom van potjes voor zaken die toch al moesten zoals verbeteren van de toestand van de bestaande Natura 2000-gebieden. Deze voldoen nu slechts voor 45% aan de doelstellingen. Daartoe was eerder al het Natuurpact gesloten (2013) en het Programma Natuur opgesteld. De directe aanleiding om het NPLG te gaan opstellen en meer geld te gaan vrijmaken, was de beroemde rechterlijke stikstofuitspraak die Nederland ineens op slot deed.

Er kon niets nieuws meer dat stikstof belastend was en bestaande grote stikstof uitstoters moesten saneren of stoppen.

Het Rijk gaf de provincies opdracht voor hun eigen gebied een plan op te stellen voor maatregelen en projecten om het doel te bereiken. Onze provincie deelde het grondgebied in drieën: Kust en Duinen, de Veenweiden, de Delta. Deze werden op hun beurt weer onderverdeeld. De Delta zou per eiland gaan werken. Het resultaat zou bij elkaar gevoegd worden tot het ZHPLG (Zuid-Hollands Plan Landelijk Gebied). Dit moest als een voorontwerp per 1 juli 2023 opgestuurd

worden naar het Rijk (Min. van LNV). Dat is gebeurd. Het staat inmiddels ook op onze site. Het voorontwerp wordt kritisch bekeken door het Rijk en door de onafhankelijke Ecologische Autoriteit. Daarna komt het terug naar de provincie en gaan allerlei partijen er nog eens naar kijken, HWL natuurlijk ook. Uiteindelijk moet het in maart 2024 definitief vastgesteld zijn door de Provinciale Staten. Daarna kunnen de provincies geld gaan aanvragen voor projecten en maatregelen. Dit alles onder voorbehoud in verband met de val van het kabinet. Zuid-Holland denkt voorlopig € 9 miljard nodig te hebben.

Ideaal talud met verspreide bomen, ruigten, kruiden...

Het Piershilsche Gat in wintertooi...

Hoe ging het in de Hoeksche Waard?

Er werd een projectmanager aangesteld om te gaan inventariseren welke ideeën en plannen men hier had. Om de zaak wat op gang te helpen, werden er droomsessies gehouden. Twee voor de boeren en één voor de natuur. Daarna volgde een gezamenlijke sessie waarop de resultaten van de eerdere sessies werd gepresenteerd. Dromen en wensen, geen concrete zaken nog. Dat zou kort daarop uitgewerkt worden, want de Gebiedsagenda Hoeksche Waard moest eind april worden ingeleverd bij de provincie. Kort dag dus, maar hij kwam er: Gebiedsagenda 0.5. HWL was daar niet zo tevreden over. We hebben wel deelgenomen aan de droomsessies, maar we zijn als eigenstandige partij nooit gehoord. Reeds najaar 2022 dienden wij een startnotitie in bij de gemeente met de vraag of we daarmee een basis voor gesprek hadden.

In deze notitie stond klip en klaar hoe HWL de vergroening van het landelijk gebied ziet. Het eindplaatje zou moeten zijn:

- Alle bermen en dijktafsluitingen ecologisch beheerd en ingericht. We zien dan gevarieerde linten met diverse bomen, clusters van

struiken, stukken ruigte en bloemrijk grasland.

- Omdat deze linten vrij smal en dus kwetsbaar zijn, zien we her en der naast bermen en dijken brede natuurstroken.
- Het krekensysteem wordt uitgebreid, er komt meer en dieper water en de oevers worden gevarieerd ingericht: rietkragen, slikranden, overstromingsgraslanden, moerasbosjes, bloemrijke natte en droge graslanden. Daarmee zijn zowel de waterkwaliteit, biodiversiteit en waterberging gediend. Voor dat laatste is het handig dat de krekentijdelijke peilverhogingen aankunnen.

Zo ontstaat er een robuuste GBDA. De foto's in dit artikel geven er een impressie van.

Het geheel kan door boeren onderhouden worden tegen marktconforme vergoeding. De grond blijft eigendom van boeren of kan verkocht worden. De GBDA is permanent.

Het landelijk gebied blijft in deze opzet hoofdzakelijk agrarisch.

Er werd weinig adequaat op gereageerd. Na de droomsessies hebben we de projectmanager nog gesuggereerd met een bepaalde groep

boeren te gaan praten en gevraagd wat er met onze startnotitie gedaan werd. Ook daar werd weifelend op gereageerd. Het bleek dat voor de Gebiedsagenda slechts met een beperkte groep boeren was gesproken. Na het uitbrengen van de agenda werd de partijen gevraagd daar op te reflecteren. HWL was niet zuinig met kritiek. We vonden ons niet gehoord, er was met te weinig boeren gesproken, de agenda werd dus niet breed gedragen. De trekkers van het proces nodigden ons daarop uit. Men gaf toe dat het beter had gekund en men beloofde beterschap. Gelukkig heet de agenda 0.5. Er komt nu nog een 0.7 om daarna toe te werken naar een volledige 1.0. Er is nog tijd tot eind 2025. De provincie nam ook goede nota van onze kritiek.

Plan Kreekherstel Piershilsche Gat.

Dit plan wordt in september door de provincie naar het Rijk gestuurd als onderdeel van het ZHPLG. We gaan het plan daarom nu niet geheel uit de doeken doen. De vaststelling dat het om bijna 50 ha kreek gebonden vooral natte natuur gaat en dat het plan in ruime mate voldoet aan diverse doelen uit het NPLG lijkt voorlopig voldoende. Later daarover natuurlijk meer. De Gebiedsagenda 0.5 staat ook op onze site. Onze voornaamste kritiek: te weinig breed gedragen, te weinig natuurherstel in het landelijk gebied, te weinig robuuste watermaatregelen.

*

De Oude Dee bij Herkingen, kreek met overstromingsland en flexibel peil...

Buiten het gezichtsveld...

Bevlogen actieveling: Els van Gemeren

Door: Marianne van Kasteel

Eind augustus had ik het genoegen **Els van Gemeren** te interviewen. Als ik Els zie of aan haar denk, komt altijd het liedje van 'Het Goede Doel' in mij op: Sinterklaas (wie kent hem niet?). Zo is het volgens mij ook met Els, alom tegenwoordig, dus bekend bij heel veel Hoeksche Waarders en opgenomen als lid in de Nederlandse Orden. Wie kent haar niet?

Ik heb geen idee hoe lang ik Els al ken, op een gegeven moment valt iemand je op. Ik zag haar bij De Bazuin, bij het Hoekschewaards Landschap, bij evenementen in het dorp, ik las stukken van haar hand, ze heeft een blog. Kortom: een bezige bij.

Schouders eronder en door

De laatste twee jaar zit het Els niet echt mee. Als ik er niet naar gevraagd had, zou ze het waarschijnlijk niet eens vermelden. Van de herseninfarct vorig jaar is ze heel goed opgeknapt, maar begin dit jaar kreeg ze een zwaar fietsongeluk. Inmiddels is ze gerevalideerd, maar er zijn nog wat restklachten. Dit was een periode van bezinning. Misschien werd het toch tijd om een paar vrijwilligerstaken af te stoten? De lijst activiteiten, waar Els zich mee bezig hield en houdt, is eindeloos. Onder andere: opzet en administratie peuterspeelzaal Het Drempeltje, meewerkend lid Historische Vereniging, bestuur Stichting het Oude Raadhuis, bestuur Stichting Vrienden van de Marinierskapel, lid van de Verhalenkaravaan. Ook heeft zij diverse (historische) boeken geschreven, essays, zorgwaardigheden, stukken in diverse kranten en natuurlijk schrijft zij ook voor de Waardzegger. Met een aantal van haar actuele werkzaamheden is ze gestopt, maar er blijft nog genoeg over. Lekker bezig blijven, vanachter haar bureau lekker schrijven en organiseren. Niet bij de pakken neerzitten, maar doorgaan.

Maatschappelijk betrokken

Maatschappelijke betrokkenheid kreeg Els met de papelepel ingego-

ten, als kind langs de deur met SUS-loten (loterij ten bate van goede doelen), je inzetten bij de vereniging waar je lid van bent. Een kind ook dat interesse had op heel veel gebieden en als tiener al twee majorette teams begeleidde. Zij hield van verhalen, van schrijven en muziek.

Liefde voor de natuur

Na haar trouwen, met een scheepswerktuigkundige op de grote vaart, is Els een aantal keer meegevaren en was dan maanden op zee. Hier is het schrijven begonnen. Want om het thuisfront op de hoogte te houden, werden er prachtige brieven geschreven over alle belevenissen aan boord, iets wat we ons in dit digitale tijdperk bijna niet meer voor kunnen stellen. Familie en vrienden genoten van de beeldende verhalen. De bewuste liefde voor de natuur is hier ook ontstaan.

"Op een mooie zomeravond", zo vertelt Els, "keek ik uit over die enorme watervlakte en zag op het punt waar water en lucht elkaar raken, dat de aarde rond was. Op een later moment, tijdens een heftige storm in de Golf van Biskaje met golven van wel 8 verdiepingen hoog, bleken de stalen trappen en relingen los te zijn geslagen. Ook dat is natuur!"

Els (rechts) in de opleidingsgroep tot nationaal landschapsgids...
@ Wim van Gemeren

Van werk naar ouderenzorg naar fulltime vrijwilligerswerk

Toen de kinderen naar de basisschool gingen, was er naast het runnen van een gezin en vrijwilligerswerk, tijd voor een betaalde baan; maatschappelijk werk op personeelszaken. Op het moment dat ouders en schoonouders op leeftijd kwamen en extra hulp nodig hadden, heeft Els haar baan opgezegd en met veel liefde de zorg op zich genomen. *"Ik ga de ouderenzorg in, dat is vast ook leuk".*

Els als gids tijdens een rondleiding in Mijnsheerenland @ onbekende deelnemer

Geen zwart gat

Na het overlijden van alle ouders, en toen de kinderen de deur uit waren, kwam er eindelijk voldoende tijd om te gaan schrijven. Dat werd het boek "Oud-Beijerland in de vijftiger jaren". Veel kennis had zij al opgedaan als meewerkend lid van de Historische Vereniging.

"Zo rolde ik van het één in het ander", vertelt Els en heeft het vrijwilligerswerk zich ontwikkeld tot een fulltime job. Van een zwart gat was dus nooit sprake.

Als er een deur dicht gaat, gaat er een raam open

"Er waren wat deuren dicht gegaan" laat Els weten, "maar dan gaat er altijd weer een raam open". Dat was in 2010 toen Joost Kievit in Het Kompas schreef dat er een opleiding startte tot Nationaal Landschapsgids. Na afronding van die cursus kun je als gids culturele

wandelingen maken en van alles vertellen over de Hoeksche Waard. "Dat was een geweldige cursus", aldus Els, "met inspirerende docenten." Na afloop van de cursus was het zoeken naar wat het beste bij haar paste. Els heeft zich toen onder andere toegelegd op het verzorgen van cursussen en het maken van cursusboekjes. Door haar interviews met ouderen, haar functie als conservator en lid Monumentendagcommissie en bestuurslid van de Stichting Het Oude Raadhuis, weet Els onnoemelijk veel over de historie van de Hoeksche Waard in het algemeen en Oud-Beijerland in het bijzonder. Dat heb ik zelf mogen ervaren, de keren dat ik met haar een dorpswandeling georganiseerd heb door Oud-Beijerland. Over veel bijzondere plekken weet zij wel een verhaal of een anekdote te vertellen.

Bomen en biodiversiteit

"Ik heb een voorliefde voor bomen", vertelt Els. Koos Valkenburg kon daar tijdens de opleiding tot landschapsgids ook geïnspireerd over vertellen. Reden temeer om zich daarin vast te bijten en er veel over te lezen. Biodiversiteit: ook al zo'n thema waarover zij enthousiast vertelt.

"Wij moeten ons realiseren, dat de natuur doorgaat, ook als wij mensen er niet meer zijn. De natuur heeft ons niet nodig." Dat wij als mensen niet zonder de natuur kunnen, moge duidelijk zijn.

Brede interesse

Er is bijna geen onderwerp gerelateerd aan natuur en cultuurhistorie of Els heeft er veel over gelezen of er een cursus over gevolgd. Maar ook daarnaast heeft zij een brede interesse. Hierdoor kwam ze met heel veel mensen in contact en werd ze gevraagd om te schrijven voor bijvoorbeeld de watersportvereniging, de Zonnebloem, de Canon van de Hoeksche Waard. En vanwege de verbondenheid met muziek, uniform en water, als lid van de Stichting Vrienden van de Marinierskapel.

"Dit heeft me altijd heel veel gebracht en ik heb het met veel plezier gedaan", vertrouwt ze me toe.

Voor het HWL schrijft Els nog stukjes in de Waardzegger en is ze coördinator voor de stukjes van HWL in Het Kompas.

Ik kijk terug op een fijn gesprek, met een bijzondere vrouw, die overal vol enthousiasme induikt en prachtige verhalen kan vertellen. HWL mag trots zijn op zo'n enthousiast en actief lid, een inspirator voor velen. We hopen nog lang te mogen genieten van haar inzet en mooie verhalen.

MVK

Parasitaire planten stelen om te leven...

Door: Rini Huisman-Folkers (wg Planten)

“Nieuwe mais kan Afrikaanse oogsten redden van de bedreiging door Heksenkruid.” Dat was wat ik een tijdje geleden hoorde, toen ik op zondagochtend naar mijn favoriete radioprogramma Vroege Vogels luisterde, waar veel verschillende onderwerpen uit de natuur besproken worden.

Iemand vertelde dat de parasitaire plant Striga, ook wel bekend als Heksenkruid, in grote delen van Afrika een bedreiging vormt voor de productie van rijst, maïs en de graansoort sorghum. Er werd ook verteld dat er waarschijnlijk een oplossing is gevonden voor het probleem. Een onderzoeksteam van de Universiteit van Amsterdam heeft voor het eerst een maïslijn gevonden die minder Striga laat kiemen. De komende twee jaar zal getest worden of Afrikaanse maïssoorten veredeld kunnen worden zodat ze weerstand kunnen bieden aan het heksenkruid. Een maïslijn uit Noord-Amerika schijnt beter tegen Striga bestand te zijn en lijkt nu misschien de oplossing te zijn voor de Strigaplaag in Afrika. Tijdens het verhaal over het Afri-

kaanse heksenkruid zag ik het Nederlandse Groot heksenkruid voor me, een rechtopstaande wilde plant van 20 tot 70 cm hoog met leuke kleine witte bloemetjes. We hebben het plantje met de Werkgroep Planten een keer op de valreep gevonden in de griend van Kuipersveer, een mooi stukje natuur van Staatsbosbeheer in de buurt van Puttershoek. Een fijne plek voor het kruid. We komen het niet vaak tegen. Er stond maar één plantje in de griend en deze wilde plantensoort uit Nederland is niet parasitair.

Hoe kan het dan dat het Afrikaanse heksenkruid parasitair is en een bedreiging vormt voor de oogsten daar?

Ik kwam tot de ontdekking dat het Heksenkruid uit Afrika een half parasiet is uit de Bremraapfamilie en het Nederlandse Groot heksenkruid een kruid is uit de Teunisbloemfamilie. Ze hebben dus eigenlijk niets met elkaar te maken. Stel je voor dat de prachtige plantengroei in de griend bedreigd zou worden door het Groot heksenkruid! Gelukkig kan dat niet.

In 2021 stond er op de omslag van het jaarverslag van de werkgroep Planten een wilde plant die we ook niet vaak tegenkomen in de Hoeksche Waard. De Klavervreter. Eveneens een parasitaire plant uit de Bremraapfamilie. In bloei in het westen van de Hoeksche Waard op 14-6 in een gebied waar de werkgroep Planten ook inventariseert. De soort staat op de Nederlandse Rode Lijst van planten als zeer zeldzaam en sterk afgenomen en het is dus bijzonder dat hij in de Hoeksche Waard voorkomt. Zoals de naam van de Klavervreter al

aangeeft, parasiteert hij vooral op de klaver, maar ook wel op andere soorten uit de vlinderbloemenfamilie. Daardoor en ook aan de kleur van de stempel is hij te onderscheiden van andere planten uit het zelfde geslacht. De roze bruine stengels zijn ongeveer 50 cm hoog en zijn aan de voet verdikt. De bloemen zijn geelachtig bruin met paar-se aders en vlekken en hebben een gekromde bloembuis. Veel parasieten hebben geen bladgroen en kunnen dus geen voedsel produceren en leven dan van de voedingsstoffen van hun gastheer. Heel bijzonder vind ik het altijd dat ze in plaats van bladeren schubben hebben, meestal bruin.

Zowel het Groot heksenkruid als de Klavervreter zijn wilde plantensoorten die de leden van de plantengewerkgroep niet iedere week zien in de Hoeksche Waard en we zijn dan ook blij verrast als we ze vinden!

Foto's: Elza van Dorsser-Benne

Klavervreter

“Gewoon bijzonder, de Hoeksche Waard...”

Afm.: 20 x 30 cm

Door: Jan Plaisier

Wanneer ik op het Zalmpad fiets, tussen Heinenoord en Oud-Beijerland, heb ik altijd de neiging om aan de andere kant van dijk te kijken. Op meerdere plaatsen heb je hier tussen de percelen griend open gedeelten waar je een prachtig uitzicht hebt over de Oude Maas. Deze open plaatsen verraden dat hier in vroeger tijden activiteiten hebben plaatsgevonden. Hier en daar kun je namelijk nog restanten zien, die door de tand des tijds behoorlijk zijn aangetast. Op de plaats die ik had uitgekozen voor mijn aquarel betreft het de aanlegsteiger waar lang geleden de trekpont aanlegde van de veerdienst tussen Goidschalxoord en Rhooon. Dit ligt pal achter de Houtgroothandel van Lubox/Boers.

Tot 1963 heeft er een voetveer gevaren. Dat is eigenlijk nog niet eens zo lang geleden. Er bestaan ook oude schilderijen, bijvoorbeeld uit 1780, waarop de veerboot en haar omgeving is afgebeeld.

Ik heb deze aquarel in de eerste dagen van juni geschilderd. We zaten toen in een vrij lange periode dat de wind uit het noorden kwam. Ik zat daar precies op de wind en had moeite om het frame met

aquarelpapier stil te houden. De weersomstandigheden waren soms wel irritant. Toch bewaar ik prettige herinneringen de tijd die ik daar gezeten heb. Het is een prachtig plekje, de wilgen waarop ik uitkeek, waren mooi groen van kleur. De koolmezen en de pimpelmezen lieten zich volop horen en zien. Helaas werd de stilte af en toe verstoort een schip, of nog erger door een duwboot met zes afgeladen duwbakken.

Het is de compositie die me hier aanspreekt, met een mooie lijn die naar de boompartij voert. Ook de diepte die aanwezig is en eenvoud geven me een goed gevoel. Mooi is het strandje niet. Het bestaat voornamelijk uit puin. Op haar beurt vormt dit een mooi contrast met de natuurlijke vormen en een welkome afwisseling qua kleur.

Om even de benen te strekken, liep ik klein stukje de griend in. Wat ik toen zag, had ik nog niet eerder gezien. Veel stammen van wilgen waren omgeven door een soort spinrag van wel enkele lagen dik. De fijne draden glinsterden in vele kleuren in het zonlicht. Het was een prachtig gezicht. Toen ik dichterbij

kwam, zag ik dat het vol zat met rupsen. Alles was in beweging en krioelde door elkaar. Heel fascinerend. Thuis heb ik het nagezocht. Het blijkt te gaan om de rupsen van de wilgenstippelmot. Het verbaasde me dat ze in zulke groten getale aanwezig waren. Op meerdere plaatsen in de regio heeft dit verschijnsel zich voorgedaan. Later las ik ook de uitleg van Merijn van den Hoogenhoff op internet. Onwillekeurig moest ik denken aan de beelden die ik op tv zag van de kunstenaar Christo die over de hele wereld gebouwen en bruggen heeft ingepakt en er veel publiciteit mee bereikte.

Rusteloos water
zoekt steeds weer opnieuw contact
met het stenenstrand.

Een log gevaarte
gaat langzaam brullend voorbij.
Weg serene rust.

Drie stoere wilgen
houden geduldig de wacht.
Een eenzaam bestaan.

Jubileum vlinderstichting en vlinderwerkgroep

Door: Ton Schilperoord (coördinator Vlinder- en libellen werkgroep)

De Vlinderstichting bestaat dit jaar 40 jaar en viert dit jubileum met elke maand activiteiten in één van de twaalf provincies. Voor Zuid-Holland viel de keuze op een samenwerking met de vlinder- en libellenwerkgroep van de eveneens jubilerende HWL met als locatie het prachtige natuurbezoekerscentrum Klein Profijt.

Op 5 juli in de middag was het zover. Op de oproep om ons gezamenlijk feest te vieren, hebben ongeveer 43 mensen, waaronder ca. 8 kinderen, gehoor gegeven. Wat aan de lage kant, we hadden op meer gerekend. Ik denk dat er mensen zijn geweest die zich hebben laten leiden door het weer en daarom afgehaakt zijn.

In tegenstelling tot het weer in de ochtend - ruig met flinke buien, zelfs code rood in het midden noorden van het land - was het in de middag heerlijk weer, zo'n 18 graden, al stond er wel een flinke wind.

Om 13:30 tot 14:00 uur hadden we inloop met koffie en thee. Amber had wat lekkers gekocht voor erbij.

Om 14:00 uur heb ik iedereen welkom geheten en aangekondigd wie wat zou doen; dat het een mooi en bijzonder moment was om bij ons beider jubileum stil te staan en dit met elkaar mogen vieren!

In het bijzonder werd welkom gezegd:

- Kars Veling, van de Vlinderstichting. Hij hield een presentatie over het nut van vlinders en gaf tuintips voor vlinderlokkende planten.

- Amber van Amsterdam, van de Vlinderstichting. Zij gaf een mini-excursie over Koolwitjes in de klas voor de kinderen en ging met hen de tuin in.

- Anke Doornekamp, van de Nederlandse Vereniging Papierknipkunst.

Bruinblauwtje
© Bart-Jan Baaijens.

Zij hield doorlopend een workshop en knipte met de oudere kinderen vlinders en insecten uit papier.

- Esther Linnartz, van Free Nature, gidst deze dag op hun terrein voor het Hoekschewaards landschap. Zij leidde ons door de Staart en vertelde daar over het gebied.

Vooraf gaf Amber in een kort filmpje aan wat de Vlinderstichting zoal doet en lichtte dat nader toe.

Het was een prachtige leerzame presentatie van Kars over nectar en warmte die vlinders nodig hebben. De eitjes, die ze leggen en de rupsen die eruit komen en waar je bepaalde soorten kan vinden. Bijvoorbeeld de Dagpauwoog en het Landkaartje kun je vinden op brandnetel. Hoe verschillend de pop gehecht wordt aan b.v. stengels van planten. Het nut van de bestuiving van planten.

Over de libellen die geen verpoping kennen, maar dat een libel uit het larvenhuidje sluipt. De eitjes onder water gelegd worden. En dat de larven in het water leven, bij hun keel een soort schild hebben, het vangmasker, wat ze uit kunnen schieten, zoals een kikker zijn tong gebruikt om een prooi te pakken. Heel interessant en leerzaam allemaal.

De mini-excursie met Amber heb ik verder niet meegemaakt. Zij had Koolwitjes bij zich om de oudste kinderen te vermaken. Je kan ook bij de Vlinderstichting "Koolwitjes in

Esther Linnartz (links) en Amber van Amsterdam (midden) worden door Ton Schilperoord toegesproken. (foto's: Rita van den Bos)

de klas" bestellen, die kunnen dan, de naam zegt het al, door kinderen in de klas gevolgd worden en zo de cyclus meemaken.

Anke Doornekamp heeft met een aantal kinderen vlinders en insecten uitgeknipt. Zij vond het jammer dat er zo weinig kinderen waren, maar heeft het toch met plezier gedaan. Ze vertelde nog dat er een jongen stoer aan kwam lopen en eigenlijk geen interesse had en die ze uiteindelijk toch mocht helpen en heeft een mooi insect uit kunnen knippen.

Met Esther is de groep De Staart opgegaan. Veel gezien aan planten, ook een bijzondere, de Kruidvlier. Die plant sterft helemaal af en komt ieder jaar weer op, omdat de wortels intact blijven. Zij vertelde ook dat De Staart van de gemeente is, zo'n 20 jaar bestaat als natuurgebied en dat de grazers, Konink paarden en Schotse Hooglanders, het gebied onderhouden. De paden worden gemaaid door HWL-maai-beheer. Meer hierover is te lezen op de website van de Stichting Free Nature.

We hebben natuurlijk extra op vlinders en libellen gelet en ook vielen ons een paar andere insecten op. Vanwege de flinke wind waren de libellen niet op naam te brengen.

Zoals je ziet in bijgaande tabel was de wilgenstippelmot met afstand de meest geziene microvlinder. Niet vreemd, want enkele weken ervoor waren de wilgen rond Klein Profijt vergeven van de spinsels en rupsen, die leidden tot ongerustheid en vragen bij bezoekers die dachten dat het om de niet zo onschuldige eikensprocessierups ging.

Merijn van de Hoogenhoff gaf duidelijke uitleg in filmpjes. (Zie het nieuwsitem hierover op hwl.nl)

Excursiegroep op De Staart. Bukkend met hoed, Kars Veling. (Foto: Rita van den Bos)

<i>Dagvlinders</i>	Atalanta	13	
	Bont zandoogje	8	
	Boomblauwtje	3	
	Bruin blauwtje	1	
	Bruin zandoogje	6	
	Dagpauwoog	2	
	Gehakelde aurelia	3	
	Groot koolwitje	2	
	Klein geaderd witje	4	
	Klein koolwitje	2	
	Kleine vos	1	
	<i>Nachtvlinders</i>	Gamma-uil	9
		Schaduwstipspanner	1
		Wilgenstippelmot	500 geschat
<i>Rups</i>	Sint-jacobsvlinder	15 geschat	
<i>Insecten</i>	Stadsreus	3	
	Koolschildwants	1	

Op 5 juli waargenomen...

Waardzegger

*

Schaduwstipspanner
© Bart-Jan Baaijens

uitgave herfst 2023

HWL viert successen 32ste Oeverloop!

© werkgroep Oeverloop HWL

Door: Arie Kooijman

Ook dit jaar vond aan het eind van de zomervakantie de Oeverloop weer plaats. In het jubileumjaar van het HWL voor de 32^e keer. Dit keer werd voor het eerst vanaf Klein Proffijt *linksom* i.p.v. rechtsom gelopen! Eerder gebeurde dat toen er in 's-Gravendeel gestart werd. Voor de leden van de werkgroep Oeverloop en de lopers een uitdaging. Het routeboekje werd voor linksom herschreven en, wat nog belangrijker was, de routeherinnering in de hoofden van de deelnemers moest gereset worden. Voor de vertrouwde lunchplekken werden andere plaatsen gevonden. Twee bereidwillige boeren stelden hun erf ter beschikking.

Bijna 90 km wandelen in drie dagen, zo dicht mogelijk langs de oevers van ons eiland Hoeksche Waard, is een natuur- en wandel-feest. Elk jaar weer anders. Dit jaar geen droge grasdijken. Door de regenperiode kwam het groene gras nu tot aan de kuiten. De plantengroei in de natuurgebieden was weelderig. In de Korendijkse Slikken was de Gulden Roede te hoog om er over heen te kunnen kijken. De blauwe lucht maakte het tot een schitterend kleurenpalet.

Naast het sportieve element wordt bij de Oeverloop altijd tijd ingeruimd voor natuureducatie. Ter gelegenheid van het 50 jarig jubileum van het HWL is gekozen om terug te kijken op wat er in dertig jaar gerealiseerd is. De Oever-

loop heeft op dat gebied een lange geschiedenis. De 1^e Oeverloop startte in 1991 als protest tegen de bedreiging van de oevers. Er waren vijf deelnemers.

Vanaf 1995 kunnen er jaarlijks 75 mensen deelnemen. Er werden 8

praatjes gehouden bij belangrijke resultaten van het HWL als de Staart, de Broodkist, de Korendijkse Slikken, de Hoogezandsche Gorzen, de Oeverlanden, Groot Koninkrijk, de Geertruida Agathapolder en de grienden langs de Oude Maas.

Joop van Riet (zittend) geeft een watercollege, geflankeerd door kleinzonen...
© werkgroep Oeverloop HWL

Sprekers

De sprekers waren leden van het HWL, die een rol hebben gespeeld bij het behouden van de natuur en het realiseren van nieuwe gebieden. De praatjes hadden een grote samenhang. Duidelijk werd dat er in het HWL veel passie, kennis, contacten, creativiteit en doorzettingsvermogen is om de belangen van de natuur te verdedigen. Ook was en is het HWL in staat om doelen te bereiken door samenwerking met partners.

Oeverloper en wethouder Harry van Waveren: *“We zijn het niet altijd eens met elkaar, maar we komen er altijd uit.”*

Martijn Verweijen legde de deelnemers de vraag voor waar de naam de Broodkist vandaan komt en nu wel eens daden in plaats van woorden wil zien als het om dit natuurgebied gaat.

Joop van Riet hield een watercollege over de Hoogezandsche Gorzen gezeten op een boomstronk in het Hollands Diep. Zijn toehoorders stonden daarbij tot hun knieën in het water.

Joost Kievit vertelde in Groot Koninkrijk dat het gebied grote bekendheid had bij veel mensen uit 's-Gravendeel, die er in tijden van verliefdheid gingen 'wandelen'. Dat het belangrijk is dat

rijen en bij de natuurbegraafplaats. Op de 1^e en de 2^e dag wordt er voor alle deelnemers een diner geserveerd. Er wordt zelfs een veldkeuken opgezet om dit mogelijk te maken.

*Een beklimming (!) in Puttershoek...
© Wout de Jong*

Elk jaar ontvangen de deelnemers een T-shirt met een toepasselijk tekst, dat aansluit bij het thema.

Dit keer met een gedicht van Rick Jan Hitzerd over de Hoeksche Waard.

*“De bloemen in hun pracht
langs elke flank,
van levensaders in dit lage
land
bespiegeling van kant naar
overkant
Verbonden door een wie-
belende plank.”*

*Laarzenpad dat Lieslaarzenpad werd...
© Wout de Jong*

je verschillende rollen goed kan spelen, bleek uit zijn verhaal hoe hij opereerde als actievoerder en politiemans in 's-Gravendeel om het gebied te redden van industrialisatie.

Logistiek

Het HWL laat tijdens de Oeverloop zien waar de kracht van de vereniging zit. Dat zijn de vele vrijwilligers, die het evenement mogelijk maken. Niet alleen de werkgroep, die de wandeling organiseert, maar ook de blarenprikkers, de vrijwilligers van de bargroep, die iedereen van een drankje voorzien en de leden van de kookgroep, die zorgen dat er elke dag een rijke lunch op locatie is. Dit keer bij twee boerde-

*Oversteek met het trekpontje naar de
Esscheplaat... © Wout de Jong*

In 2024 wordt de 33^e Oeverloop gehouden op 23, 24 en 25 augustus.

van de
LEDENADMINISTRATIE!

Hartelijk dank!

Recent verzond de ledenadministratie de mails en brieven met het verzoek om de contributie voor 2023 te voldoen. Veel leden hebben inmiddels aan dat verzoek voldaan. Hartelijk dank daarvoor!

Een grote meerderheid van de leden heeft HWL gemachtigd om de contributie jaarlijks van de bankrekening te incasseren en zij hebben op die manier hun contributie 2023 betaald. Ook hen bedanken wij daarvoor!

Helpt u ons?

Een incassomachtiging scheelt ons veel werk en bespaart veel kosten! Wilt u ons en uzelf helpen door ook voor deze makkelijke en gebruiksvriendelijke betaalwijze te kiezen, als u dat nog niet hebt gedaan, stuur dan een e-mail naar ledenadministratie@hwl.nl

Wij sturen u dan per omgaande een in te vullen machtigingsformulier. U kunt de machtiging dadelijk laten ingaan of, indien u al betaald heeft voor 2023, de machtiging laten ingaan vanaf 2024.

Als u een machtiging afgeeft, stuurt uw bank meestal vooraf een digitaal bericht dat de incasso gaat plaatsvinden. U kunt een incasso altijd terugdraaien of de machtiging helemaal intrekken. U houdt dus zelf de regie in handen.

Bij voorbaat onze hartelijke dank!

Nog een verzoek!

Met vele leden communiceren wij al per e-mail, maar nog niet met iedereen. Communicatie per e-mail is gemakkelijk en bespaart kosten (papier, postzegels). Als u een mailadres heeft, geeft u dat dan s.v.p. aan ons door een mailtje te sturen naar

ledenadministratie@hwl.nl

Ook hiervoor bij voorbaat onze hartelijke dank!

Namens het Dagelijks Bestuur van HWL,

Martine Sagius
ledenadministratie

natuur

Spiegeling knotwilg © Jannie Dam

Zaadpluis Paardenbloem © Marja de Lange

Zaaddoos Beemdoeivaarsbek © Marjon Kunst

centraal

Zaadpluis Guldenroede © André Hasselmeijer

Grote kaardenbol © Joke Boerlage

Fruitsapdag 2023

Zaterdag 21 oktober
Ritselaarsdijk 8 - Strijen
Van 11 - 16 uur

Op deze dag is de onthulling van de nieuwe informatiepanelen langs de Appeldijk.

En verder:

- Maak je eigen plukstok
- Pluk je eigen appels
- Pers je eigen sap
- Verkoop fruit
- Verkoop lekkernijen uit eigen keuken
- Fruittentoonstelling
- Speurtocht "Van appel tot sap"
- Foodtruck voor een kop koffie/thee met appelbaksel

Informatie via fruitensap@hwl.nl - www.hwl.nl

PS Combineer deze dag met HWL-fietsroute oost nabij knp 31

Wordt het record gebroken?

Door: Merijn van den Hoogenhoff

Op 11 november 2023 pluizen in een race tegen de klok. Gaat het ons lukken om ons eigen record uit 2016 te breken? Ik hoop het, maar zonder de hulp van jullie allemaal gaat dat zeker niet lukken. Zet daarom deze datum vast en kom ons meehelpen. Start om 10 uur en het einde? Als we het zat zijn of meer prooidieren hebben geplozen dan toen.

Het idee

Het was in 2016 en het leek me leuk om eens wat anders te doen dan een braakbalpluismiddag voor de jeugd. Dat deden we vaker en dat was altijd heel leuk; enthousiaste kinderen en ouders, die vol ver en bewondering keken naar alle botjes die uit die braakballen kwamen. Maar toch wilde ik wat anders, iets spannenders...

En opeens wist ik het. Ik wilde iets doen wat nog nooit gedaan was, een recordpoging braakbalpluizen. Het idee was om in een zo kort mogelijke tijd 1.000 prooidieren te pluizen en determineren. Maar dat kon ik natuurlijk niet alleen. En dus organiseerden we een dag waarop de reguliere pluizers en iedereen die mee wilde doen zou gaan pluizen om zo snel mogelijk 1.000 schedeltjes uit een grote partij braakballen te peuteren.

Het idee werd goed ontvangen en vrij snel hadden we voldoende vrijwilligers om de pluizers te begeleiden en te determineren (op naam brengen).

1ste recordpoging geslaagd

8 oktober 2016 was het zover en

om 10 uur klonk het startschot. Een gezellig geroezemoes maakte zich meester van de zaal en al snel waren de eerste 100 prooien geplozen en op naam gebracht. De tijd tikte door. Een vrijwilliger hield keurig bij wat er geplozen werd en hoever we waren. Het eerste uur ging voorbij en ook het tweede, we waren nog niet halverwege, zou het ons wel lukken? De tijd tikte door en het zweet liep van de voorhoofden. Nog één uur te gaan, nog 30 minuten, nog 5 en... klaar. Alsof het zo moest zijn, hadden we in exact vier uur 1.008 prooidieren!! Missie geslaagd.

2de recordpoging?

Nu zeven jaar later bestaat het Hoekschewaards Landschap 50 jaar en daarom leek het ons leuk om te proberen dit record te breken. Dus binnen vier uur meer dan 1008 prooidieren. Het zal een zware klus worden en misschien is het gewoon onmogelijk. In ieder geval is er in de

tussentijd niemand geweest in Nederland of waar ook ter wereld die het record geprobeerd heeft te breken.

Kom dus allemaal helpen op **11 november 2023** in ons bezoekerscentrum Klein Profijt in Oud-Beijerland.

Maar wat nou als het ons niet lukt? Nou dan hebben een heleboel mensen een geweldige dag gehad en was het sowieso een succes.

*

A.L.V.

26 oktober 2023
Om 20.00 uur

Het bestuur van Hoekschewaards Landschap nodigt u uit voor de 2e ledenvergadering van 2023.

De vergadering zal plaatsvinden in het **Nationaal Landschap Centrum**, Veerweg 1c, Numansdorp.

In verband met de organisatie stellen wij het op prijs als u zich vooraf aanmeldt bij het secretariaat, secretariaat@hwl.nl

Agenda

1. Opening

- a. ingekomen stukken en mededelingen.
- b. verslag ledenvergadering d.d. 30 maart 2023.
- c. goedkeuren jaarrekening 2022, verslag kascommissie.
- d. aanwijzen nieuwe kascommissie.

2. Actuele bestuurszaken

Mits de algemene ledenvergadering akkoord gaat, blijft de samenstelling van zowel dagelijks- als algemeen bestuur in grote lijnen ongewijzigd. Nieuw in het bestuur verwelkomen wij de voormalig beheerder van het NLC Bep Odems. Sommige bestuurders dienen al erg lang. Komend jaar zal iemand terugtreden. De zoektocht naar vervangers is begonnen. Een ieder die zich geroepen voelt: "Meld je aan!" Hoekschewaards Landschap biedt nieuwe bestuurders volop uitdaging.

3. Financiën

De algemene ledenvergaderingen hebben ingestemd met een fors uitgavenpakket in het kader van de 50-jarige jubileum activiteiten. Hoewel onder andere gemeente Hoeksche Waard genereus heeft gesponsord, heeft de vereniging ingeteerd op haar reserves. Het bestuur geeft inzicht in de stand van zaken.

4. Vijftig jaar Hoekschewaards Landschap

Tot dusver is de organisatie van het jubileum 2023 een groot succes. En het is nog niet voorbij. In de komende maanden mogen we verder genieten van de films van Hoeksche Waarde; Takkenfeest; praatpalen; fietsroutes; extra jubileum Waardzeggings en publicatie van de toekomstvisie van HWL; de fotowedstrijd, etc. De Iconische soorten lopen ook in de toekomst als een rode draad door alle activiteiten, onderwijs, lezingen, films en excursies .

5. Wat verder ter tafel komt

6. Rondvraag

7. Sluiting

Met vriendelijke groet en tot ziens op donderdag 26 oktober 2023

het bestuur

van de
PENNINGMEESTER!

Gulle gevers & goede gedachten

Ook in de afgelopen periode hebben we meerdere giften mogen ontvangen, van zowel leden als niet-leden. Alle gulle gevers zeggen wij hiervoor hartelijk dank!

Wist u dat HWL een ANBI is en dat giften daarom binnen de daarvoor geldende grenzen aftrekbaar zijn voor de inkomstenbelasting? Voor nadere informatie:

www.belastingdienst.nl

Even voor de helderheid: HWL ontvangt geen gelden van de Postcodeloterij of andere goede doelenondersteuners. HWL is voor de bekostiging van haar activiteiten voor een zeer belangrijk deel afhankelijk van uw contributies en giften!

Eén van onze leden vierde onlangs het feit dat hij 25 jaar bij zijn werkgever in dienst was. Hij vroeg aan collega's en relaties om geen cadeau te geven maar in plaats daarvan een bedrag over te maken aan HWL. Wij mochten meer dan € 400 ontvangen!

Hartelijk dank voor deze mooie geste!

Misschien is dit een goede gedachte voor als u binnenkort een jubileum of andere feestelijkheid gaat vieren?

Testamenten en legaten

In het afgelopen jaar mochten wij een legaat ontvangen van een overleden lid. Zij had dat in haar testament vastgelegd. Wij zijn haar hier zeer erkentelijk voor.

Namens het Dagelijks Bestuur van HWL,

Peter Vos
penningmeester

De Griendjes...

Ecologisch sprookje door: Cobi Smit

(deel 3)

Ons vriendelijke Griendje vervolgt: "Voordat wij zelf gaan molmen, hebben we al een heleboel hulp ingeroepen om voorwerk te doen, zodat de oude knar ons kan ontvangen. Als eerste start de wilgenhoutrups, die boort gangen en sleuven en hierin komt het regenwater wat we de eerste tijd in de stoel opslaan, daarna gaan de kevers aan het werk. De vogels laten we door onze eigen wilgenbewoners oproepen om op onze uitnodiging de stoel van de wilg als poeppotje te gebruiken en tenslotte doet de zon haar werk. Onze wilgenbaas houdt alles goed in de gaten en belegt een bijeenkomst met alle betrokkenen als de knar klaar is voor het echte molmwerk.

Zo'n eerste dag op een nieuwe plek is altijd spannend. Voelt de boom goed aan, kunnen we er goed komen, is de weg voor het molmafvoer goed begaanbaar, zijn er niet te veel gevaren onderweg en hebben we ruimte genoeg om te werken. We vertrekken van huis met al onze molmmaterialen of gereedschappen en sjouwen hiermee naar onze boom. De gereedschappen dragen we in tassen, manden of aan riempjes die we van de leerachtige zwammen hebben gemaakt die aan onze wilgen groeien. Deze zwammen zijn ons zeer behulpzaam bij heel veel zaken in ons dagelijkse leven. Zij dienen bijvoorbeeld als ze nog vers zijn en in de groei, in het najaar als zitbanken bij het feestelijk afsluiten van het seizoen. Daarna gaan we ze gebruiken voor een heleboel verschillende doeleinden. Hierbij moet je denken aan lekkere hangmatten om in te slapen, nieuwe laarsjes voor het hoge water, mooie rugzakken en draagriempjes voor onze gereedschappen. Zaak is wel, dat we dit allemaal in en op het mos bewaren zodat de substantie van de zwam soepel blijft. Als het hard wordt zal het materiaal breken en kunnen we het niet meer gebruiken. Het mooiste materiaal voor het opbergen van onze spullen is natuurlijk het Judasoor. Tassen, draagriempjes en laarsjes van Judasoor hoeven we absoluut niet ieder jaar te ver-

illustrator: Jan Breedveld

vangen. Terwijl dat bij de meeste producten wel nodig is. Het meeste is na één seizoen intensief gebruik helemaal versleten.

Maar vochtig houden, is wel het geheim in het gebruiken van Judasoor. Dus als we thuiskomen na een dag werken, leggen we alle materialen van Judasoor op het vochtige mos bij ons huis. Zo houden we het in prima conditie.

Als we op onze nieuwe werkplaats aankomen, moeten we eerst selecteren. De grotere stukken hout scheiden van de kleinere stukken. Dat doen we met onze zeven, die we van smalle kleine wilgentakjes hebben gemaakt. Het eerste molm valt er doorheen en wordt alvast afgevoerd en de grotere stukken blijven over. Die gaan we bewerken. Met onze hamers bewerken we de grotere stukken en met onze wilgenkammen maken we het aangepaste hout los uit de stoel. Dit proces herhalen we, net zolang tot er alleen nog een bast staat. Die wordt wel volledig aan de natuur overgelaten. Hij zal binnen de kortste tijd omwaaien en door de grondwerkers worden opgeruimd.

Naast het molmen worden we soms ook ingeroepen om ziekten te bestrijden. In de Raad zit een kruidenwijze die ons precies weet te vertellen welke hoeveelheden van welke medicinale planten, struiken, bomen of delen ervan we moeten gebruiken".

Wordt vervolgd

De strijd tegen de oeverafslag (1)

Door: Jan Prince

Na de afsluiting van het Haringvliet in 1971 werd het getij sterk gereduceerd tot enkele decimeters. Waar voorheen door sedimentatie brede gorzen waren ontstaan, begonnen deze nu, door het geringe tijverschil, af te kalven. De gorzen aan het Haringvliet en Hollandsch Diep werden in de jaren daarna beschermd met een vooroever, een breukstenen dam op enige afstand van de oever. Maar dat gebeurde niet met de gorzen van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen, waardoor deze de loop der tijd grotendeels verdwenen. De oeverafslag was HWL een doorn in het oog en in de jaren negentig van de vorige eeuw werd er dan ook actie gevoerd om ook deze gorzen beschermd te krijgen. HWL'ers Joop van Riet, Joost Kievit en schrijver dezes waren daarbij betrokken.

De eerste acties

De Ambachtsheerlijkheid was in die tijd eigendom van verzekeringsmaatschappij AMEV. AMEV weigerde al jaren de aanleg van een oeververdediging. Reden voor deze weigering was dat het rijk een bijdrage verlangde in de aanlegkosten. Ook vreesde AMEV voor botulisme en was er onenigheid over het toekomstig gebruik van de gorzen. AMEV wilde ze benutten als weidegebied. Het rijk wilde, vanwege hun investering in de oeverbescherming, de gorzen inrichten als natuurgebied. In 1994 schreef HWL, naar aanleiding van een gesprek met rentmeester Hermans, een brief naar de directie van AMEV over deze patstelling. Een maand later ontving HWL een brief retour. AMEV gaf aan dat zij niet dwars lagen, maar dat zij de oeververdediging wilde koppelen aan het plan van de provincie voor glastuinbouw in de Ambachtsheerlijkheid. HWL liet het hier niet bij zitten.

Tijdens de Oeverloop dat jaar was er een briefkaartenactie. De oeverlopers stuurden een briefkaart naar AMEV waarin ze hun bezorgdheid uitten over de almaar afkalvende oevers en AMEV verzochten om

maatregelen te nemen. Alle inzenders kregen bericht terug van AMEV, waarin het bedrijf aangaf dat het probleem niet bij hun, maar bij het ministerie van LNV lag. Dat had te maken met het feit dat AMEV al eerder financieel had bijgedragen aan onderhoud van de oevers en zij van mening waren dat de kosten nu maar door het ministerie moesten worden gedragen. Ook was AMEV bezorgd over mogelijke muggenoverlast en botulisme. Een onzinnig argument natuurlijk, de uiteindelijk aangelegde oeververdediging heeft het tegendeel bewezen.

Na de Oeverloop schreef HWL een brief naar het ministerie van LNV. Het ministerie gaf in de beantwoording aan dat al in 1988 besloten was tot aanleg van de oeververdediging, maar dar er een probleem was met medefinanciering door de Ambachtsheerlijkheid (toen nog onder eigen bestuur). Ook AMEV was, als latere eigenaar, niet van plan om mee te financieren. Ook was er onenigheid over het toekomstig gebruik van de gorzen. AMEV wilde de gorzen gebruiken als weidegebied, dit in tegenstelling tot het ministerie dat de gorzen als moerassige oeverzone wilde inrichten.

Gorzen 1970 (bron: Toporeistijd)

HWL tekent beroep aan tegen oeverafslag

STREEK — Het Hoekschevaards Landschap wil dat de AMEV meer gaat doen aan oeverbescherming. Volgens het HWL is er al honderdduizend vierkante meter natuurgebied in de golven verdwenen sinds het Belgisch-Nederlandse levensverzekeringsconcern de landgoederen aan het Hollands Diep heeft aangekocht. Het HWL heeft samen met het Buro Rechtshulp Dordrecht juridisch beroep aangekend tegen de gang van zaken. Minister Aartsen van Natuurbeheer is gevraagd om bestuursdwang toe te passen om de AMEV zo te dwingen de oeverafslag in het gebied tussen Numansdorp en Strijen te stoppen. AMEV Nederland heeft veront-

waardigd gereageerd op de beschuldigingen van het HWL. Het bedrijf zegt wel degelijk te willen meewerken aan een beter beheer van de oevers. 'AMEV is ook niet gebaat bij de oeverafslag omdat de grond die haar eigendom is in het water verdwijnt', zo stelt het bedrijf in een reactie op de beschuldigingen. Volgens AMEV zijn leden van het Hoekschevaards Landschap onlangs door een lid van de Raad van Bestuur uitgenodigd om de zaak te bespreken. Hierop is echter volgens AMEV niet gereageerd. AMEV zal het ministerie nogmaals aangeven dat ze bereid is tot een gesprek over eventuele plannen voor oeverbescherming.

Uit Het Kompas van 22 september 1995...

Bureau voor Rechtshulp

We schrijven inmiddels 1995. Door de uiteenlopende standpunten tussen het ministerie en AMEV gebeurde er dus niets en het was ook niet te verwachten dat daar verandering in zou komen. Daarop begon HWL de juridische mogelijkheden te verkennen om de onwillige partijen desnoods via de rechter te dwingen om tot actie over te gaan. Er werd contact gezocht met Bureau voor Rechtshulp. Dit bureau gaf gesubsidieerd advies en zo nodig ook rechtshulp aan natuur- en milieuorganisaties. Later zijn deze

bureaus opgegaan in de sociale advocatuur. We troffen daar een jonge juriste, Hinke Steendam, die het dossier enthousiast oppakte en onderzocht of AMEV strafrechtelijk kon worden aangepakt op grond van de Natuurbeschermingswet. In dat jaar was er voortgaand overleg tussen HWL, het ministerie van LNV en de rentmeester van AMEV, wat evenwel niets opleverde. Ook een brief van HWL aan de Raad van Bestuur van AMEV had geen enkel resultaat.

Na verder overleg met Bureau voor Rechtshulp werd besloten om een

strafrechtelijke en bestuursrechtelijke procedure te starten. Strafrechtelijk betrof het een zaak tegen AMEV op grond van de Natuurbeschermingswet, de Boswet en de Wet Ruimtelijke ordening. Wij stelden dat AMEV deze wetten overtrad door de oevers moedwillig te laten verdwijnen. Op 11 augustus 1995 deed Joost Kievit tijdens de Oeverloop aangifte op het politiebureau Oud-Beijerland. Het Openbaar Ministerie zag er echter geen zaak in en in 1996 werd de aangifte geseponeerd.

Bestuursdwang

De bestuursrechtelijke procedure werd gestart met een brief aan minister Van Aartsen van LNV om via bestuursdwang AMEV te verplichten de Natuurbeschermingswet na te leven. Per brief antwoordde de minister dat de Natuurbeschermingswet geen mogelijkheid bood voor het toepassen van bestuursdwang en dat er dus geen mogelijkheid was om AMEV te dwingen tot het nemen van maatregelen. Volgens de minister kon wel worden opgetreden tegen handelingen die de natuur aantastten, maar niet tegen verwaarlozing of het nalaten van handelingen, want daar voorzag de wet niet in. HWL was het daar niet mee eens en vond dat ook het nalaten van handelingen onder de wet viel. HWL diende dan ook tegen dit besluit een bezwaarschrift in bij de minister. Dit bezwaar werd afgewezen. Wel gaf de minister aan dat hij van plan was om de Wet natuurbescherming op dit punt aan te passen. De afwijzing was voor HWL reden om, met behulp van Bureau voor Rechtshulp, in beroep te gaan bij de Raad van State. Inmiddels was het 1996. Omdat procedures bij de Raad van State lang kunnen duren, werd ook een voorlopige voorziening aangevraagd. In spoedeisende gevallen kan de Raad in dat geval een voorlopige uitspraak doen. De aanvraag om een voorlopige voorziening werd niet gehonoreerd. De Raad oordeelde, vooruitlopend op de bodemprocedure, dat er geen wettelijke grond was voor het toepassen van bestuursdwang.

*

Wordt vervolgd in de volgende Waardzegger

Gorzen 1996 (bron: Toporeistijd)

Ook voor jonge kinderen (vanaf ongeveer 3 jaar) is het leuk om een eigen verrekijker te hebben. In het bezoekerscentrum Klein Profijt verkopen wij verrekijkers voor de jonge natuurliefhebbers vanaf € 6,50. In leuke felle kleuren, in gave camouflage kleuren of met een handige opberghoes.

‘Platanenpaniek’ onnodig...

PERSBERICHT

Door: Arie Pieters (coördinator bomenwerkgroep Fraxinus Excelsior)

Elk nadeel heeft zijn voordeel en omgekeerd. Met dank aan Johan Cruijff kunnen we die wijsheid nu op heel wat zaken toepassen. Ook op bomen. En dan specifiek op hoe bomen reageren op totaal verschillende weertypen in het voorjaar. De gevolgen van het tot de tweede week van mei te koude en ook natte voorjaar waren voor sommige boomsoorten namelijk heel goed zichtbaar.

Ook de monumentale platanen voor de Hervormde Kerk in 's-Gravendeel stonden weer helemaal in blad. Foto: Arie Pieters

Ze waren soms zo extreem dat enkele eigenaren van bijvoorbeeld platanen zich hardop afvroegen; 'of hun boom soms was getroffen door een ziekte?' Er waren zelfs mensen die vreesden afscheid te moeten nemen van de boom bij hun woning. Maar dat bleek gelukkig niet nodig en ook van een ziekte was geen sprake. Platanen hebben het namelijk niet zo op een (te) koud voorjaar en zeker niet in combinatie met veel neerslag. Einde mei werd al duidelijk dat ze minstens twee tot drie weken achterliepen voor wat betreft in blad komen. En meerdere grote en oudere platanen hadden in de tweede week van juni slechts de helft van de bladeren van vorig voorjaar. Voor hen en ook voor enkele soorten esdoorns kwamen de vijf droge en zomerse weken als geroepen!

Vervolg volgende bladzijde

Danny de Groot nam 25 juli jl. deel aan de plantentelling aan de Ruitersdijk nabij 's-Gravendeel. Als dank voor de uitnodiging schreef hij onderstaand gedicht:

Kwaliteit van leven

Als je graag en veel in de natuur bent, gaat steeds meer je interesseren.

Zo ben ik de laatste tijd nog extra de pracht van planten gaan waarderen.

Als ze eenmaal in bloei staan, moet je er regelmatig gaan kijken.

Want zo snel als hun opstanding is, zullen ze ook vaak weer bewijzen.

Maar iets dat er kort is, kan dus wel veel vreugde en kleur geven.

Het gaat niet gaat om de tijd, maar om de kwaliteit van leven.

*

Onderzoek over meerdere jaren

Tegen einde juni hadden daardoor de platanen alsnog een inhaalslag gemaakt en begin juli stonden de meesten alsnog bijna vol in blad. De zaag kon zodoende rustig in het vet blijven.

Opmerkelijk is het verschil met b.v. de oudere (Hollandse) iepen. Die zijn juist blij met een kouder en nat voorjaar. Niet alleen kwamen die aanzienlijk eerder in blad, ook stonden hun kronen er veel voller bij als in 2022. En bomen als de moerascypres hadden geen enkel probleem met die vijf zomerse en droge weken. Ook deze bomen voelen zich daar prima bij. Tussen 2010 en 2020 volgde de regionale Bomenwerkgroep Fraxinus Excelsior meerdere soorten bomen tijdens het voorjaar en toen werd ook zichtbaar hoe totaal verschillend bomen reageren op een ander weertype tijdens die periode.

De wandeling...

Vrijdag 11 augustus 2023.

Leo komt mij halen, want we gaan naar Puttershoek om inspiratie op te doen in het plan Argusvlinder. Gelukkig is er naast de molen een parkeerterreintje. De trap naar het pad is een kuitbreker. De treden zijn onregelmatig en smal. De leuning is versperd door hoog onkruid. Noodgedwongen daal ik zijdelings naar beneden af.

Mijn oog valt meteen op de poort van wilgentakken die door vrijwilligers van HWL in maart is gemaakt. Over drie jaar is het volgegroeid. We bereiken al snel een ander kunstwerk: het gele hek met gedicht in ijzer "Ik verlaat licht geur en geluid."

Daarna bereiken we de stilte. De hof van Eden in de Hoeksche Waard. We stappen als ganzen achter elkaar. Al snel bereiken we de bijzondere brug over een kreek met aan beide zijden klaphekjes. In de verte zien we de eindeloze stoet voertuigen over de weg naar 's-Gravendeel. We gaan op het bankje zitten.

Ik mijmer over mijn wandeltocht gisteren, donderdag 10 augustus. Tien vrouwen en drie mannen gingen op stap door het Oudeland. Ik liep naast het buurmeisje van Leo toen hij jong was. We hadden veel te vertellen. Na afloop was het koffie drinken in de Kerkstraat van Strijen.

's Middags ben ik met mijn vrouw Joke naar een mooi kerkje gereden: "De Kijfhoek kerk". Dat kwam zo. Op ons verslag over de 14 km wandeltocht langs de Oude Maas kwam een reactie die voorstelde om de volgende keer een ommetje daar naar te maken. Het is inderdaad een aanrader. Maar wacht ermee tot de Heinenoordtunnel weer open is, want de terugtocht over Dordrecht was een ramp.

Uitgerust lopen wij een bruggetje over en komen op het landgoed de Eeckelaar. Het ziet er spic en span uit. We kijken over het water naar een scala van achterkanten van fantastische huizen. De knik in het dak van een enorm pand doet wat onlogisch aan.

Lopend op het landgoed met grasland dat als een biljartlaken oogt denk ik aan gisteravond. Ik zag bij het zappen op tv hoe een balletje raar kan rollen. Wat moet een singer/songwriter doen om 1 biljoen streams op Spotify te krijgen? Het helpt om het Europees Songfestival te winnen. Daarna moet je hopen dat gebruikers op TikTok jouw muziek gebruiken om in hun video's te monteren. Dat overkwam Duncan. Een geweldig resultaat. Want zoveel nullen is goud waard.

We hebben weer een gewone straat bereikt en lopen naar de Molen terug. We rijden naar het centrum om iets te eten. De kroketten zijn een acht waard.

Walther Tempelaars

IVN Ontmoetingsdag

Door: Henk de Koning

Zaterdag 19 augustus 2023 werd in Delft de jaarlijkse IVN Ontmoetingsdag gehouden, in het Duurzaamheidscentrum Delft De Papaver. Een ontmoetingsdag voor vrijwilligers en medewerkers van IVN Zuid-Holland.

Het programma had 2 interessante onderwerpen en wel Nature Escape Room en een wandeling Signatuurleer Planten. Dit laatste betreft de geneeskracht en toepassingen van verschillende kruiden. Persoonlijk ga ik liever naar de dokter als ik wat mankeer, maar de wandeling en uitleg waren heel interessant. Een aantal voor de hand liggende planten in het nabij liggende Heempark zoals lijsterbes, kornoel-

je, klaver, heelblaadjes en rozen werden qua signatuur belicht.

De Escape Room betrof groepsgevoel het openen van de groepskoffer wat op zichzelf al een nadenkerij was en met name het openen van het fysieke slot. Dus links of rechts beginnen met het invoeren van de getallen. Eenmaal geopend kwamen er meerdere dossiers te voorschijn, allemaal voorzien van fysieke sloten die na het met elkaar oplossen van allerlei natuurvraagstukken resulteerden in slotcombinaties die de dossiers openden. Uiteindelijk bleven er bij alle groepen een sleutel over die na inlevering bij de organisator een grote kist behangen met sloten opende

en na het gemeenschappelijk toevoegen van een chemische stof per groep een bruisend resultaat gaven. Dit deel van de bijeenkomst was een uitstekende manier om met elkaar kennis te maken want IVN Zuid-Holland bestaat uit heel veel IVN-groepen waar Hoekschevaards Landschap in elk geval ook 1 van is.

De omgeving van De Papaver op de Korftlaan 6, 2616 DL Delft is de moeite waard. Veel natuur en veel te bekijken (papaverdelft.nl).

*

Waardzegger laat of geheel niet ontvangen?

Melden bij Ruud Horijon via waardzegger@hwl.nl en de redactie zal dit zo spoedig mogelijk proberen te herstellen.

Excursie: Zwammen zoeken in het Moricaanse Bos

Vroeger was het fenomeen bos vrijwel onbekend in de Hoeksche Waard. Bomen van enige omvang vond je enkel langs de dijken, bij boerderijen of bij een landhuis. Verder had je nog de grienden, maar dat was eentonig wilgengebruikshout. Sinds de jaren 70/80 van de vorige eeuw heeft men in onze waard steeds meer 'echte' bossen aangeplant, vooral langs de vroegere kreken.

Zo langzamerhand beginnen deze jonge bossen steeds ouder te worden. Oud genoeg om een eigen paddenstoelflora te ontwikkelen. Landelijk gezien zijn dit soms zelfs onallegaagse soorten. Reden: de bossen zijn meestal redelijk vochtig en staan vaak op kalkrijke kleigrond. Omstandigheden die voor Nederlandse begrippen bijzonder zijn. Op hogere leeftijd zullen deze kleibossen - bij goed beheer - alleen nog maar rijker aan paddenstoelen worden.

Op zondag 15 oktober verzorgen enkele leden van de paddenstoelenwerkgroep van het HWL een rondleiding door een van deze nieuwe bossen in de Hoeksche Waard. Bestemming is het Moricaanse bos, aan de zuidoost rand van Strijen. Belangstellenden kun-

nen zich om 14.00 uur. melden op de parkeerplaats aan de Moricaansegeweg. Deze ligt bij de rotonde met de Schelpweg. Deelname is gratis, maar een kleine bijdrage voor de vereniging wordt op prijs gesteld. Draag geschikte buitenkleding en stevig schoeisel. Met een spiegelkje kun je onder de paddenstoel kijken. Altijd een verrassing!

Excursie: Paddenstoelen

Locatie: Moricaanse bos Strijen (zie QR-code)

Datum: zondag 15 oktober

Tijd: 14.00 tot ± 16.00 uur.

Kosten: geen

Aanmelden: niet nodig

Informatie:

Paulien Mul, tel.06 -13 52 87 60

Rob Vriens, tel. 06 - 40 07 10 99

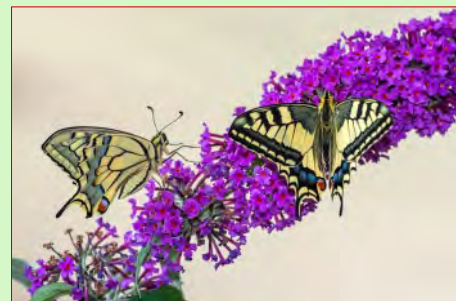

Startplaats excursie
Moricaanse Bos

Foto-expositie

In dit 50-jarig jubileumjaar van het HWL toont de werkgroep Natuurfotografie met foto's diverse soorten dieren, planten en landschappen in de Hoeksche Waard.

De biodiversiteit staat onder druk. Met sommige soorten gaat het niet goed, andere soorten, zoals de Koninginnepage (zie foto), breiden zich uit.

Tot en met oktober 2023 kunt u genieten van onze afwisselende foto expositie in Dienstencentrum 't Weegje, Weegje 3 in 's-Gravendeel.

Ze bestaan echt! En nog wel gespot op het kabouterpad bij Klein Profijt: de kabouters Merijn en Rudolf...

HWL-introductie terug van weggeweest!

Het verheugt ons te kunnen vertellen dat we weer van start gaan met het organiseren van introductiebijeenkomsten, waar nieuwe leden en geïnteresseerden voor vrijwilligerswerk nader kunnen kennismaken met onze mooie vereniging en het werk dat wij doen.

Samen met onze leden & vrijwilligers werken wij aan bescherming, beheer en beleving van ons Nationaal Landschap Hoeksche Waard. Tijdens de introductiebijeenkomst vertellen diverse werkgroepen hoe zij hier invulling aan geven en willen we nieuwe leden verder informeren en enthousiasmeren over waar wij als vereniging voor staan. Wij zijn voornemens deze bijeenkomst twee maal per jaar te organiseren.

De eerstvolgende bijeenkomst om nader kennis te maken met HWL is op **zaterdag 28 oktober a.s. op Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt**, aanvang 10.00 uur, geschatte eindtijd incl. rondleiding op de Staart 15.30 uur. Uiteraard zorgen wij tussen de middag voor een broodje.

Ondertussen hebben de leden die recent lid zijn geworden een per-

soonlijke uitnodiging ontvangen. Heb je geen uitnodiging ontvangen maar wel interesse om aan te sluiten bij deze informatieve & gezellige dag, mail dan naar

secretariaat@hwl.nl

Ook voor aspirant vrijwilligers

Uit ervaring weten we dat de betrokkenheid van bewoners bij het landschap groter wordt als zij zich actief kunnen inzetten voor de vereniging. Wij ontvangen regelmatig vragen over voor welk vrijwilligerswerk men zich kan aanmelden en deze bijeenkomst is ook zeker geschikt voor leden die graag willen kennismaken met het vrijwilligerswerk.

Onze werkgroepen bestaan volledig uit vrijwilligers en tijdens de presentaties van de werkgroepen kom je niet alleen meer te weten over hun bijdrage aan het onder- / be-

houden van het Hoekschewaards Landschap, zij delen graag hun enthousiasme over hun werkzaamheden, hun activiteiten en welke bijdrage jij daar aan zou kunnen leveren.

Een bijdrage leveren kan op veel verschillende manieren en je bepaalt zelf hoeveel tijd je beschikbaar kunt zijn. Ervaring is natuurlijk fijn, maar beslist geen vereiste! En het betreft heel uiteenlopende werkzaamheden: fysiek, niet fysiek, buiten, binnen, met kinderen / jeugd of volwassenen, technisch, in een groep of (deels) zelfstandig, misschien vind je het leuk om bij evenementen achter de bar te helpen? Tijdens de introductiebijeenkomst vertellen we je daar meer over en beantwoorden we graag al je vragen.

Wil je meehelpen?

Overweeg je vrijwilligerswerk te doen, maar weet je nog niet op welke manier of wil je meer weten over wat vrijwilligerswerk bij HWL inhoudt.

Meld je dan aan voor de bovenstaande introductiebijeenkomst op zaterdag 28 oktober a.s. via

secretariaat@hwl.nl

We zien je graag!

Met een hartelijk **groene** groet,

*Aad Bruijnzeel
Cobi Smit*

Een zeer kleine selectie van onze enthousiaste vrijwilligers: knotploeg De Knotvogels...

“HW Zoemt” start werkgroep Bebouwde kommen!

PERSBERICHT

Door: Joost Kievit

HW Zoemt is het collectief van mensen en organisaties dat werkt aan herstel van biodiversiteit in de Hoeksche Waard. De gemeente heeft al stappen gezet om ook in de dorpen meer biodiversiteit te krijgen. Om dit te stimuleren en ondersteunen, is HW Zoemt met een nieuwe werkgroep Bebouwde kommen gestart.

Gemeentelijk beleid

Het verlies aan biodiversiteit neemt steeds ernstiger vormen aan. Het aantal vogels loopt terug en de afgelopen 30 jaar zijn we zo'n 80 % van het insectenleven kwijtgeraakt. Van onze wilde bijen staan 181 op de rode lijst. Als we niet uitkijken, verdwijnen ze uit ons land. De gemeente Hoeksche Waard heeft al stappen gezet om het tij te keren, want ook in onze woonomgeving kan hier wat aan gedaan worden. Zo heeft de gemeenteraad het benodigde beleid vastgesteld en de uitvoering daarvan is van start. Er zijn mensen aangesteld, onder andere een ecooloog. In verschillende dorpen zijn proefveldjes aangelegd met inheemse planten die voedsel bieden aan bijen, vlinders en andere insecten. In het westen van de Hoeksche Waard gaan aannemers

aan de slag met een geleide overgang naar een ander groen beheer. Meer gericht op biodiversiteit. Hoekschewaards Landschap en HW Zoemt zijn hier nauw bij betrokken.

Natuur inclusief wonen

De gemeente gaat aan de slag in het openbaar groen, maar ook in tuinen kunnen we helpen bij herstel aan biodiversiteit. Een nu lopend project van HW Zoemt “Van bollen naar bloemrijk gras” geeft al een aanzet. Geleidelijk aan zal het aanzicht van de dorpen veranderen, is de bedoeling. Minder glad, strak en geordend. Meer natuurlijk. Dat vraagt om draagvlak onder bewoners, uitleg over de achtergronden van de veranderingen, en betrokkenheid.

Gewild groen....

De werkgroep “Bebouwde kommen” van HW Zoemt gaat daaraan werken. In een eerste bijeenkomst is de discussie gevoerd over het doel en de doelgroep van de werkgroep. Het overbrengen van kennis en verwerven van draagvlak en betrokkenheid onder bewoners en bedrijven staat daarbij centraal. Ook een stimulerende rol naar de gemeente vinden we belangrijk. Meer natuur in de directe woonomgeving is niet alleen belangrijk voor biodiversiteit. Mensen hebben er ook baat bij. Het heeft positieve effecten op de lichamelijke en geestelijke gezondheid en het is leuk en leerzaam voor kinderen en volwassenen.

Interesse in het werk van HW Zoemt? Meld je aan als lid van de vriendenkring via info@hwzoemt.nl. Er zijn geen kosten aan verbonden.

Joost Kievit MSc

Nadere informatie:

email kievitjoost@gmail.com, telefoon 078 6731522

Gewild groen, Nieuw-Beijerland...

Joops PRIKBORD*Klein Profijt geopend op**di-vr: 10-17 uur**za-zo: 12-17 uur**Deadline volgende**Waardzegger:**Zo 19 november 2023**Hoeksche Waard
verkennen op de fiets?**Ga naar:**www.hwl.nl/agenda***Ja..! Noteert U even..!****TAPIJT- & MEUBILAIR
REINIGING****ALLES VLOT WEER SPIC & SPAN**Reiniging van tapijt en karpetten, schoonmaak van stoelen, gordijnen, enz.
Ook verhuur van schoonmaakmachines!**Mobiele Stoomcleaning M.K. Tuk**

Walewegje 28 - 3291 AW - Strijen

tel 078-674 2850 / 06-511 80 985

mennotuk49@gmail.com

Park- en Centrummanagement op maat Wilt u meer weten over hoe u uw bedrijventerrein schoon, heel en veilig houdt? Christian de Wit (bedrijfsleider) vertelt u graag over de mogelijkheden.
christian@parktrust.nl | 06 - 10 17 64 52

www.parktrust.nl

Boerderij Oost-Leeuwenstein Dorpsstraat 13
3274 BB Heinenoord**'t Hof van Assendelft**Hofweg 13 (ook postadres)
3274 BK HeinenoordTel. 0186-601535
info@museumhw.nl
www.museumhw.nlBoerderij Oost-Leeuwenstein is geheel rolstoeltoegankelijk.
't Hof van Assendelft gedeeltelijk, daar is een traplift.
In beide gebouwen is een invalidetoilet.**MUSEUM HOEKSCHE WAARD**

- Tentoonstellingen
- Lezingen
- Vergaderingen
- Jubilea
- Kinderfeestje e.d.

De Hoekse Bijenkorf

**puur natuurlijke honing
uit eigen streek
koud geslingerd**

- In- en verkoop van honing
- Keurmeester
- Specialist bijenproducten
- Verhuur bijenvolken voor bestuiving

- Streek- en puurmarkten
- Verkoop van pro polis producten
- Certificaat erkend streekproduct
- Workshops
- Zwermverwijdering

Imker **FLIP WOLS** info@dehoeksebijkorf.nl

06-21818946 Nassaulaan 140 3297BJ Puttershoek

www.dehoeksebijkorf.nl/

QUADRAAT
QUALITY PRINTING

- Huisstijl
- Promotie
- Verpakkingen
- Presentatie, displays
- Signing
- Stickers, labels
- Direct mail
- Buitenreclame
- Bedrijfs- en winkelinrichting
- Specials op hout, metaal, kunststof

WWW.QUADRAAT.NL

Jan van der Heijdenstraat 25 | 3301 LZ Oud-Beijerland | t 0180 01 72 33 | e sb@quadraat.nl

HW
werkt!
Werk voor iedereen

DOMINIKQ
MEUBELSTOFFEERDERIJ

Röntgenstraat 10 - 3261 LK - OUD-BEIJERLAND
T 0186-621 430 - **Whatsapp** 0186-621 430
info@dominikq.nl www.dominikq.nl

hart
voor **REGELEN**

Deze zomer genieten van een opgeruimde schuur, garage, zolder of caravan?

Laat mij het regelen!

Tel: 06 13193313

Mail: m.denboer@hartvoorregelen.nl

HOEKSCHE
ZUIVEL

Een bijzonder streekproduct!
HOEKSCHE ZUIVEL

De lekkerste zuivel direct van de boer met de smaak van 'vroeger'.

Zwanegatsedijk 1A, 3299 LT Maasdam
06-2824 8040 | info@hoekschezuivel.nl

PROEF & ERVAAR!

HOEKSCHEZUIVEL.NL